

UZASADNIENIE

Rozporządzenie Ministra Edukacji zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych jest wydawane na podstawie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 44zb ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”.

Nowelizacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2572), zwanego dalej „rozporządzeniem”, przewiduje zmiany w zakresie:

- 1) prac domowych zadawanych uczniom szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w szczególności ich oceniania;
- 2) rezygnacji z wliczania do średniej ocen rocznych lub końcowych ocen klasyfikacyjnych z religii i etyki.

Ad 1. Prace domowe

Istotą planowanych zmian jest wprowadzenie rozwiązań polegających na:

- 1) niezadawaniu przez nauczycieli uczących w klasach I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży pisemnych i praktycznych prac domowych do wykonania przez ucznia w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych;
- 2) braku obowiązku wykonania przez uczniów klas IV–VIII szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży pisemnych i praktycznych prac domowych zadawanych przez nauczyciela do wykonania w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych oraz nieocenianiu wykonania albo niewykonania tej pracy domowej przez ucznia.

Zmiany w tym zakresie wynikają z potrzeby uregulowania kwestii prac domowych zadawanych uczniom szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży. Proponowane zmiany dotyczące – co należy podkreślić – wybranych rodzajów prac domowych (prace pisemne i praktyczne), w odniesieniu do szkoły podstawowej, mają związek z obserwowaną od wielu lat praktyką zadawania uczniom nadmiernej ilości zadań do wykonania w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych. Sygnały i argumenty krytykujące tę praktykę, szczególnie w odniesieniu do edukacji młodszych dzieci, pojawiały się nie tylko w dyskusji publicznej, ale mają także wyraźne odzwierciedlenie i potwierdzenie w korespondencji rodziców i uczniów kierowanej do Ministerstwa Edukacji Narodowej. Potwierdzenie takiego stanu rzeczy można również odnaleźć w danych pochodzących z projektu PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) – Międzynarodowego Badania Postępów Biegłości

w Czytaniu dotyczącego uczniów IV klasy szkoły podstawowej, przeprowadzanego w 2021 r. Większość rodziców, których dzieci brały udział w tym badaniu wyraziła przekonanie, że prac domowych zadaje się zbyt dużo. Z analizy porównawczej rezultatów badania PIRLS w 2016 r. i 2021 r. wynika ponadto, że problem ten zaczęli dostrzegać również nauczyciele – odnotowano bowiem, że wolumen prac domowych zadawanych czwartoklasistom zaczął spadać. Dodatkowo należy podkreślić, że efektywność prac domowych zależy od ich jakości, a nie ilości. Nadmierna ilość prac domowych może prowadzić do zmęczenia uczniów, zmniejszenia zainteresowania nauką, a nawet zwiększenia nierówności edukacyjnych z uwagi na zróżnicowane zasoby dostępne w domu i wsparcie uczniów przez rodziców.

W przypadku najmłodszych uczniów klas I–III szkoły podstawowej pisemne i praktyczne prace, z których jest ustalana ocena, powinny być wykonywane w czasie obecności ucznia w szkole i pod nadzorem nauczyciela. Na tym etapie edukacyjnym nauczyciel, gospodarując racjonalnie i zgodnie z zasadami techniki pracy umysłowej czasem zajęć, jest w stanie organizować pracę ucznia z pełnym poszanowaniem jego prawa do odpoczynku poza szkołą. W przypadku klas I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży, ze względu na specyfikę kształcenia zintegrowanego, proponuje się zatem całkowitą rezygnację z możliwości zadawania przez nauczyciela pisemnych i praktycznych prac domowych.

Natomiast w klasach IV–VIII szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży będzie możliwość zadawania uczniom prac domowych w postaci prac pisemnych i praktycznych, ale – z powodów wskazanych wyżej – wykonanie tych prac nie będzie obowiązkowe dla ucznia i nauczyciel nie będzie ustalał oceny z tych prac. W przypadku gdy uczeń wykona zadaną pracę domową nauczyciel będzie ją sprawdzał oraz – zgodnie z funkcją oceniania bieżącego – przekazywał uczniowi informację zwrotną na temat tej pracy (co uczeń zrobił dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć).

Należy przy tym podkreślić, że proponowana zmiana nie oznacza zniesienia obowiązku uczenia się w domu, tj. nauki czytania w przypadku najmłodszych uczniów, czytania lektur, przyswojenia określonych treści, słówek itp. Zmiana ta ma na celu jedynie ograniczenie zadawania pisemnych i praktycznych prac domowych. Miejscem, w którym uczniowie, zwłaszcza młodsi, powinni zdobywać wiedzę i umiejętności jest przede wszystkim szkoła.

Jednocześnie należy wspomnieć, że obecnie w Ministerstwie Edukacji Narodowej są prowadzone prace nad ograniczeniem zakresu podstawy programowej kształcenia ogólnego tak, aby ułatwić nauczycielom realizację całego materiału przeznaczonego dla danego etapu edukacyjnego.

Proponowane zmiany obejmują uczniów szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży. U dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej (w wieku od 7 do 15 lat) następuje bardzo intensywny rozwój fizyczny i psychiczny. Konieczne jest więc zapewnienie tej grupie uczniów, odpowiedniego do wieku, czasu na odpoczynek, zabawę czy rozwijanie zainteresowań. Natomiast w przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych i szkół podstawowych dla dorosłych nie przewiduje się zmian w zakresie prac domowych, w tym również w zasadach ich oceniania. Uczniowie i słuchacze tych szkół potrafią już racjonalnie organizować własną naukę i planować rozwój indywidualny. W przypadku ww. szkół należy zatem pozostawić nauczycielom możliwość zadawania i oceniania prac domowych, jako jednego ze sposobów sprawdzania posiadanych przez ucznia wiadomości i umiejętności.

Ad 2. Średnia ocen

Zgodnie z § 18 ust. 2 i § 19 ust. 2 rozporządzenia uczniowi, który uczęszczał na dodatkowe zajęcia edukacyjne, religię lub etykę, do średniej ocen, wlicza się także roczne i końcowe oceny klasyfikacyjne z tych zajęć.

Zgodnie z art. 109 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, z późn. zm.) do dodatkowych zajęć edukacyjnych zalicza się:

- 1) zajęcia z języka obcego nowożytnego innego niż język obcy nowożytny nauczany w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych;
- 2) zajęcia, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy publiczne przedszkola i szkoły podstawowe organizują naukę religii na życzenie rodziców, publiczne szkoły ponadpodstawowe na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii decydują uczniowie. Jednocześnie warto podkreślić, że wspomniany przepis nie odnosi się do zajęć etyki, natomiast zajęcia te są uregulowane w rozporządzeniu wydawanym na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy. Mając na uwadze brzmienie tego przepisu zajęcia religii (etyki) są dobrowolne, zatem rodzic lub pełnoletni uczeń może zdecydować w każdej chwili o rozpoczęciu uczęszczania przez ucznia na lekcje religii (etyki) lub zrezygnować z uczestnictwa w tych zajęciach. W związku z tym, że zajęcia religii i etyki nie są zajęciami, na które uczeń jest obowiązany uczęszczać, nieuzasadnione jest, aby roczna lub końcowa ocena klasyfikacyjna z tych zajęć miała wpływ na średnią uzyskanych ocen.

Proponuje się, aby projektowane rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 września 2024 r., z wyjątkiem § 1 pkt 1, który wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia (zmiany dotyczące prac domowych). Powyższy termin jest podyktowany pilną potrzebą odpowiedzi na powszechne oczekiwanie środowiska szkolnego i wprowadzenie zmian w sposobie pracy, w szczególności szkół podstawowych.

Projekt rozporządzenia nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z tym nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Przedmiot regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt rozporządzenia nie podlega ocenie w zakresie oceny skutków regulacji w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348).

Projekt rozporządzenia nie ma wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2023 r. poz. 221, z późn. zm.).

Odnosząc się do § 12 pkt 1 w związku z § 132 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283) należy stwierdzić, że projekt rozporządzenia uwzględnia regulacje, w stosunku do których nie ma możliwości, aby mogły być podjęte za pomocą alternatywnych środków.